

csőt hordani. Hogy is lehetséges, hogy az a bepillantás, amelyet nőknek jótékonyági ténykedéseik szereztek, nem térítették valamennyi női lelkiismeretet arra a meggyőződésre, hogy a választójog követelése manapság társadalmi kötelesség.

Selma Lagerlöf.

Mindig örültem annak, hogy oly időben életemkor a nők a választójogáért való harcban oly összetartáshoz érkeztek el, mint soha még ezideig.

Milyen boldogságot jelent minden egyesnek közülünk, hogy tudja; minden alapos munkájával, minden kötelessége becsületos teljesítésével, minden jóságos és önfeláldozó cselekedetével hozzájárul nőtestvérei polgárjogának elnyeréséhez.

Marie Vérone.

Meggyőződésem, hogy a nők csak egyenjogúsítás útján nyerik el teljes emberi jogaikat s csak általa teljesíthetik teljes emberi kötelességüket.

Dr. Tereta Labriola.

Mi a célunk? Kifejlődésünk lehetősége, megkíséreljük, hogy végre *mi önmagunk* lehessünk. Asszonyt sajátosság fejlődik ki a maga észszerűségében és eredetiségében. A nő követeli a törvényhozó férfiaktól, hogy elismerjék ezt az ő egyéniségét. Nem tűrheti tovább, hogy olyan osztályba tartozzék, mely férfiakkal szemben alárendelt és hogy abban az örökölt társadalmi rendben bennrekedjen, mely az asszonyi lelket nem hozza kifejezésre.

Kevés szóval, ez az értelme és célja a nőmozgalomnak. Ezt a célt csak akkor értük el, ha a férfiak megnyitják a nők számára a politikai terület ezideig lezárt sorompóit.

Küzdjünk tehát, nővéreim, hogy az igazi humanitás kora kövesse a férfiúi túlsúly kormányát, mely fentartotta a rabszolgák és az uralkodók erkölcsének külön-külön szempontját. A civilizáció szelleme, mely eltölt bennünket, egyszersmind tudunkra adja, hogy az utolsó rabszolgák felszabadulása is elérkezik és hogy nem lesz többet külön uralkodói erkölcs.

Charlotte Perkins-Gilman

Miféle polgárookra van szükségünk a legjobb város, a legjobb állam, a világok legjobbika számára? Oly férfiakra és nőkre, akiknek gondolkodása elég nagyszabású, hogy közös szükségleteket meglássanak és felismerjenek; kik dolgozni tudnak a közjóért, kik örülni tudnak a közös haladáson s akik magától értetődőnek és természetesen vesznek, hogy saját előnyüket csak az általános jó* sorsban találják meg.

Zeneidé Mirovitsch.

Az emberi társadalom újjáalakításához elengedhetetlen az asszony hozzájáruló munkássága. Ez az igazság, bizonytalan érzés alakjában, eljutott a világ minden tájékára és most mintha mindenütt várának valamit az asszonytól.

Gondolatok a nők választójogáról.*

Glücklich Vilma.

Akinek gyermekei vannak, vagy aki gyermekeket nevel, annak kétségbe kellene esnie, ha nem remélhetné, hogy a ma felnövő generációnak már anyai érzésű és szociális gondolkozású törvényhozói lesznek, akik ki fogják irtani a sok ezer veszély némelyikét, amelyek ma az ifjúság testi és lelkifjólétét fenyegetik.

Ellen Key.

. . . Vajjon jótékony asszonyok soha nem látták be, hogy a jótékonyosság nem egyéb, mint almákat kötözni meddő fára, ami oly elhanyagolt, hogy nem hoz gyümölcsöt.

Nehezebb munkát kérünk, azt, amelyik a gyökérig hatol. Adjátok meg a társadalomrendező, politikai és községi munkát! És a fa önnön erejéből fog gyümölcsöt.

* Az osztrák nők választójogi bizottsága a kongresszisták bécsi tartózkodása alkalmából „Das Frauenstimmrecht” címen brochurát adott ki, melynek tartalmából közöljük a szemelvényeket.

Dr. Julius Ofner.

Csak vízben lehet úszni tanulni; csak szabadságban gyarapodnak és nőnek a szellemi erők. Adják meg a nőknek jogaikat: rövid időn belül be fogják bizonyítani, hogy ugyanazon társadalmi és politikai rátermettségük mint van, a férfiaknak

Engelbert Pernerstorfer.

Kétségbevonhatatlan tény, hogy férfi és nő egész különböző alkotásúak. De általában az emberek mindegyike elűt a másiktól. A mai demokrácia megköveteli a korlátlan egyenjogúságot. A fennálló egyenlőtlenlégek felett való elmélkedések hasztalanok. Hasznos eredményekhez csakis tapasztalat útján érkezhünk el. Ez a tapasztalat csakis teljes szabadságon és korlátlanul felállított egyenjogúságon keresztül nyerhető el. A nőnek ezt a szabadságát és egyenjogúsítását kiküzdni elengedhetetlen feladata a mai demokráciának, melynek győzelmét nem lehet többé feltartóztatni.

Annie Furuhejm.

Nagy, nemzeti veszély idején lépett előtérbe a nőkre is kiterjesztendő, általános választójog követelése, mert az volt a közérzés, hogy a nők politikai felelősségérzete hasznára lesz a nemzetnek. Azóta hét esztendő folyt le; a nők választójoga ma már nem érzelmi kérdés, mely felett vitatkozni lehet, hanem tényállás, mellyel a politikai életben számolni kell. A tapasztalat megtanított arra is, hogy a nők nagyra becsülik választójogukat és hogy politikai jogaikkal az ország jólétének előmozdítására ée otthonuk védelmére siettek.

Mrs. Millicent Garrett-Fawcett.

Mikor a Világszövetség elnöke néhány héttel ezelőtt Londonba érkezett, azt állítottam, hogy ő a siker babéraival érkezik Amerikából, mi pedig vereséget szenvedtünk. Ez egy nappal később volt, hogy a nők választójogának törvényjavaslatát, az úgynevezett Dickinson-Bill-t leszavazta az alsóház. Mrs. Chapman-Catt azt felelte, hogy az ő győzelmeik egyszersmind a mieink is, a mi vereségünk ellenben az övék is. Soha nem mondtak ki szót, mely világosabban mutatna rá mozgalmunk leghatalmasabb forrására, a *közös* nagy törekvésre, mely az egéző világ választójogi harcosságait egymással összeköti.

Báró Suttner Berta.

Vájjon törekedjenek-e a nők egyenjogúsításra? Vájjon házi oltalmukból kimerészkedjenek-e az ellenséges világba, vájjon felöleljenek-e új hivatásokat, nyilvános állásokat vájjon elvállaljanak-e?

Ez a „vájjon tegyék-e” ugyancsak sokáig forgolódott a vélemények harcában; ma már jelentéktelenné vált, mert a kérdésre: „tegyék-e?” csak azt felelheti az ember: mindegy, úgyis teszik. Megteszik egyrészt, mert akarják tenni, másrészt, mert kénytelenek vele. Csak ily módon létezhetnek mozgalmak és oldódhatnak meg kérdések: tett és kényszerűség által.

Amit közben okoskodnak, az úgyis hatástalanná válik, hiszen az események tovább haladnak a maguk útján. Az az egy azonban bizonyos: a megkezdett útról nincs visszafordulás; előfordulhat látszólagos pillanatnyi megállás, néha hátrálás is észlelhető, ez azonban annál sebesebb előretörést von utóbb maga után.

Semmi, semmi többé nem fogja feltartóztatni a feminizmus diadalfutását. Téves módszerek, – az ablakbeverő és gyűjtogató suffragettekre gondolok – ugyan időnkint és helyenkint árthatnak a mozgalomnak; de ahol igaz célért küzdenek, ott a hamis módszerek maguktól hullanak alá. És valóban létezhet-e valódibb, nemesebb» haladásra méltóbb cél, mint a kultúrát szomjazó emberiség mindkét felének erőkihasználása? Hiszen már belátják, hogy a feminizmus nemcsak a nők, hanem az emberiség ügye és naponkint növekszik is férfiharcosságainak száma.

Természetesen csak a haladni akarók között, csak a jobb, szabadabb, gazdagabb jövő vágyteli harcosai közt. Az örökkön tegnapiak, akik aggodalmasan virrasztanak, hogy minden a régiben maradjon, azok még sokáig fognak viaskodni az új jogokért és új köteleességekért küzdő asszonyokkal; amellet még sokáig el fogják ismétetni a „vájjon tegyék-e” tárgyalanná vált kérdését és mindannyiszor erélyesen meg fogják tagadni. Hát csak rajta; mintha az emberi társadalom egész fejlődési története nem bizonyítaná, hogy a maradás bajnokait mindenkor legyőzték.

Ferdinand Buisson.

Szükséges, hogy az asszonyok elnyerjék a választójogot. Belépésük a nyilvános életbe a szociális és erkölcs reformok igényeit fogja előtérbe hozni, melyek szükséges és jelentős voltát a nők jobban felismerik, mint mi.

Teleki Sándorné grófné.

Miért lettem választójogi harcossá? Mert gyűlölöm a pazarlást. S vájjon mindazon emberi életek, melyeket hiába, károsan vagy boldogtalanul éltek le – nem az elképzelhető legnagyobb pazarlás?

Ha azonban a lehetőségek legtúlzóbb fokát is meg akarjuk ismerni, akkor emberélet helyett asszonyéletet nézzünk göröcsövön keresztül, valóságos csodákat pillanthat itt meg az ember... Azonban mivel meggyőződésem, hogy a „pazarlások» túlsúlyát ki lehet küszöbölni igazságosabb törvényekkel s azon előítéletek lerombolásával, melyek naponkint milliónyi asszonyéletet tesznek tönkre – én is harci sorban akarok lenni ott, hol előítéleteket döntenek le és új törvényeket szentesítenek.

Schwimmer Rózsa.

„Minden polgár egyenlő a törvény előtt” állítják hazug módon a magukat művelteknek nevező nemzetek törvénykönyvei.

„Minden polgár *legyen* egyenlő a törvény előtt.” ez a mi célunk, melyhez az út a nők választójogán keresztül vezet.

Dr. Lukács György.

Több mint tíz esztendeje, hogy csekély erőmmel résztveszek a tuberkulózis elleni harcban. A „József főherceg szanatórium-egyesület”, melynek élén állok, számos vívmányt és eredményt mutathat fel ez idő alatt. Szanatóriumok, gondos, jó intézetek s közhasznú intézmények léptek életbe. Ebbéli tevékenységem pályáján nyílt teljes alkalmam, hogy a nőkben lakozó munkakedvet és képességet megismerjem, s nyíltan bevallom, hogy a fennemlített sikerek elsősorban is fáradhatatlan nőtársaim harcának tulajdoníthatók. Ez a tapasztalat volt reám a legnagyobb hatással, hogy a nőmozgalom meggyőződött hívei sorába lépjek.

Frank Wedekind.

Azt a megokolást, hogy a nőnek azért legyenek a férfinél csekélyebb jogai, mert természetnél fogva ő a gyengébb, mindenkor a legnevetésesebb balgaságnak tartottam, amit emberi agyvelő valaha kigondolt.

Colonel W. Mansfeldt (Hollandia).

A feleségem és én mindig együtt dolgozunk a közös ügyön, már csak azért is, hogy rámutassunk, hogy a nőemancipáció nem választja el a nemeket, hanem közelebb hozza őket egymáshoz.

Hazánkban nyilvános gyűléseken mindig ugyanazokon az esteiken beszélünk és előadásaink nem választhatók el egymástól; egészet alkotnak.

A sajtó terén egyazon elveket követjük mindketten, azzal a különbséggel, hogy a feleségem, mint a belföldi hollandi és kolóniabeli újságok állandó munkatársa, nagyobb tevékenység kifejtésére képes, mint én. 25 éves házasságunk során szakadatlanul társadalmi és altruisztikus munkát végeztünk, de az utolsó években majdnem kizérőlag a nők választójogáért harcoltunk, abbéli meggyőződésünkben, hogy az asszony társadalmi és politikai egyenjogósítása egyedüli eszköze az igazságos törvényhozásnak és erkölcsnek.

Legjobb érvünk, melylyel ellenségeinket, kik a családi béke megbomlásáról regélnek, elnémítjuk, hogy ıme házastársak *együtt* is dolgozhatnak a nőmozgalom érdekében,

Ricardo, Hoch.

Már csak azért is lehet a nőnek politikai jogokra való igénye, mert családjá jóllétéről mindig eredményesen gondoskodott s a család az államnak egyik kis részét képezi; s arra a jelentékeny munkára való tekintettel, melyet most is leró a nyilvános étellel szemben, nem is lehet kétségbevonni, vájjon elég érdemes-e arra, hogy elnyerje a férfiakéval egyenlő jogokat, melyeket előbb-utóbb mindenképen el fog nyerni. Az a körülmény, hogy a nőnél a felelősségérzet és a lelkiismeretesség jobban kifejlődött, mint a férfinél és hogy a nő maga is évszázadok óta elnyomatva, igazságosabb tud lenni az állam mostoháival szemben, mint a férfi: ez a körülmény már maga is kezdesdik arról, hogy a női befolyás üdvös és megújító lesz.

Ernst Rostner (Else Bernstein).

Fejlődési kérdéseknél kevésbé van szó arról, a mi jobb vagy rosszabb, mint inkább arról, ami szükségszerű. Ilyen szükségszerű dolog a nő politikai egyenjo-

gósítása a férfivel, mert a kötelesség és a jog aránytalan viszonya idővel demoralizál. Legveszedelmesebb a mai félszabadság állapota. Csakis a teljes szabadság felelőssége fejleszti ki a türelmetlenül feszülő erőket magasabb szolgálatra és nevel méltóságra és meggondolt-ságra.

Louise Kellhau (Krisztiánia.)

„Szabadság! Egyenlőség! Testvériség!” A francia forradalom óta ez a három szó a demokrácia jellegéje. Ráírták azokra a zászlókra, melyek alatt az emberek a választójogért küzdöttek, mint első eszközeért e nagy eszme megvalósításának. Hanem valami hiányzik számomra ebből a jeligéből. Hol itt, a szó legigazibb értelmében, az asszony? A *testvériség* nem öleli fel az asszony létezését a társadalom keretében. Csak a huszadik század látta az asszonyok összefogódzását „nővériségre”.

ıme most megalkották a nők a nővérek láncát, mely átfogja az egész világot s mely a nő választójogáért fonódott össze, hogy elérjék általa azt a célt, melyet mi az országunkban már elértünk: államformát, ahol férfiak és asszonyok egyenlők, törvény előtt és szabadon nyújtanak kezet egymásnak, hogy együtt dolgozzanak a társadalom összes gyermekei otthonáért, a hazáért.

A Feministák Egyesülete (Budapest, V., Mária Valéria-u. 12.) a következő átiratot intézte tagjaihoz:

Tisztelt Tagtárs! Kongresszusunk fényes sikere annak a bátor kezdeményezésnek, szilárd összetartásnak és céltudatos munkának eredménye, amelyet egyesületünk célja tesz kötelességünké. Hálás köszönetet mondunk ezért a minden várakozást fölülmúló eredményért mindenkinek, aki munkával, propagandával, anyagi segítséggel vagy vendégeink iránt tanúsított szívességgel hozzájárult eléréséhez.

Azt a rendkívüli érdeklődést, amely a kongresszus kapcsán mozgalmunk iránt ország-szerte mutatkozik, nem szabad kiaknázatlanul hagynunk; azon kell lennünk, hogy az érdeklődőket bevonjuk további munkánk körébe és evvel megakadályozzuk a most mutatkozó általános rokonszenv és megértés lepadását.

Kérjük azért: szíveskedjék arra törekedni, hogy egyesületünk buzgó tagjául nyerjen meg mindenkit, aki a kongresszus hatása alatt megértette törekvéseinket; szíveskedjék nyári tartózkodása helyén a lehető legélénkebb propagandát kifejteni tagok szerzése érdekében. Nyomatványokat szívesen küldünk mindenhová.

Hálátlanság volna kongresszusunk kezdeményezőivel, önfeláldozó vezetőivel, külföldi vendégseregével, fáradhatatlan adminisztratív intézőivel szemben, ha egyesületünk tagjainak számát annak hatása alatt legalább megkétszerezni nem tudnók.

Abban a reményben, hogy ügyünk érdekeinek előmozdításában mindenkor számíthatunk buzgó segítségére, vagyunk szíves tagtársi üdvözlettel *a választmány.*